

Savaş Suçlusı Ratko Mladiç'in Yakalanma ve Yargılanma Süreci

Binlerce kişinin ölümünden sorumlu tutulan Bosnalı Sırpların eski generali Ratko Mladiç, yaklaşık 16 yıllık bir aradan sonra Sırbistan'da yakalanıp Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi (ICTY)'ne teslim edildi. ICTY Mladiç'i, 1992-1995 yılları arasında Bosna-Hersek'te soykırım, insanlığa karşı suçlar ve savaş yasalarının ihlalini planlamış, tahrik etmiş ve emretmiş olmakla itham ediliyor. Mladiç'in yakalanması gecikmeli de olsa, adaletin sağlanması bakımından önemlidir. Ancak Belgrad, Mladiç'in geçmiş yıllarda nerelerde gizlendiğini, ayrıca kimler tarafından desteklendiğini de aydınlatmalıdır.

Geçmiş yıllarda Balkan medyasında, Mladiç'in Belgrad sokaklarında serbest gezdiği, futbol maçlarında görüldüğü, hastaneye tedavi için gittiği ve buna benzer haberlere rastlamak mümkündür. Haziran 2003'te ise, Sırbistan silahlı kuvvetlerinin bazı mensuplarının Mladiç'i desteklediği ve Mladiç'le bilinen en son temasın 15 Mayıs 2002 tarihinde gerçekleştiği itiraf edilmiştir. Ardından, Mladiç'in Sırbistan'dan aldığı emeklilik maaşının Kasım 2005'e kadar düzenli yatırıldığı anlaşıldı.

¹ http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/105/Erhan+Turbedar_+Dr.

2004 ile 2008 yılları arasında Sırbistan Başbakanı olarak görev yapan ve Rus yanlısı görüşleriyle bilinen Voyislav Koštunica'nın çevresinin Mladić'in gizlenmesine yardımcı olduğu iddiası bulunuyor. Polisler değişik adreslerde Mladić'i yakalamak üzere baskınlar yapmış, ama kendisi o adreslere bulunamamıştır. Bu durum, devlet kurumları içinden bazı unsurların planlanan baskın bilgilerini önceden Mladić'e sızdırmış olabileceğini düşündürüyor. Koštunica'nın başbakanlık koltuğunu yitirmesi ardından ise, kritik görevlerdeki bazı şahıslar görevlerinden alınarak, söz konusu bilgi sızdırmanın engellenmesi amaçlandı. Yine de, Bosna-Hersek'te yayımlanan "Slobodna Bosna" isimli derginin Nisan 2010'da Mladić'in Sırbistan'ın Zrenjanin kenti yakınlarında gizlendiğini yazmış olması ve Sırp yetkililerinin tam da bu bölgede Mladić'i yakalamış olmaları manidardır. Bazı analistlere göre, Ratko Mladić Bosna'da işlenen suçlar ile Belgrad arasındaki bağlantıyı doğrudan kurduğu için, uzun süre yakalanması için üzerine gidilmedi. Günümüzde ise, geçirdiği hastalıklar nedeniyle Mladić'in güçsüz ve yıpranmış hale geldiği, bu yüzden artık ne kendine, ne de başka birine zarar veremez durumda olduğu düşünülüyor. Sırp medyasında, gittikçe bozulan sağlık durumuyla artık baş edemeyen Mladić'in yakalanmaktan ziyade, kendi kendini teslim ettiği yönünde güvenilir kaynaklara dayanan iddialar bulunuyor.

Mladić'i Nasıl Bir Yargılama Süreci Bekliyor?

ICTY, her mahkeme gibi, sanıkların adil yargılanma hakkına tam olarak saygı gösterilmesini önemsiyor. Nitekim ICTY'nin Statüsünün 21. maddesinin 4/b fıkrasında, sanığa savunmasını hazırlaması için yeterince sürenin tanınması gerektiğine ilişkin güvence veriliyor. Diğer taraftan, ICTY'deki duruşmalar süresince çok sayıda tanık sözlü olarak delil sunuyor, yargılanan taraf ise tanığı çapraz sorgulayabiliyor. Dahası, sanık kendi kendini savunma hakkından yararlanmayı da talep edebiliyor, bu hakkın tanınması durumunda ise sanığa savunmasını hazırlamak üzere belli bir müddet veriliyor. Bunlara ilave olarak, bir mahkeme kararının yeniden incelenmesi için temyiz dilekçesi verilirse, ICTY'deki davalar uzayabiliyor. Bir örnek vermek gerekirse, ICTY'de 10 yıl içinde görülen dava sayısı, Nazi savaş suçlularının yargılandığı Nüremberg Uluslararası Askeri Mahkemesi'nde bir yıldan daha az sürede görülmüştür.

Yukarıda belirtilen sıkıntılarla birlikte, ICTY pratiğinde, Mladić'in davasını hızlandırabilecek uygulamalar da vardır. Şöyle ki dava daireleri, daha önce ICTY'de görülmüş davalarda hükme bağlanmış olayları, Mladić'in davasında delil olarak kabul edebiliyor. Savunma, daha önce hükme bağlanmış davaları çürütme hakkına sahipken, davacı tarafın bu davalardaki delilleri yeniden ispatlama zorunluluğu bulunmuyor. Neticede, savunma ciddi bir çürütücü delil sunmadığı sürece, ICTY'de görülmüş davalarda hükme bağlanmış olaylar sayesinde, tekrarlar azaltılarak, kritik konuya odaklanılabiliyor ve yargılama süreci hızlandırılabilir. Örneğin, Mladić'e ilişkin soykırım suçlamasının bir ayağı, 1995 yılında Srebrenitsa kentinde 8 bin üzerinde Boşnak'ın katledilmesi üzerinedir. Daha önce ICTY'de görülmüş birçok davada Srebrenitsa'daki kıyımlar soykırım olarak nitelenmiştir. Kaldı ki Uluslararası Adalet Divanı da Srebrenitsa soykırımının varlığını kabul etmiştir.

Mladić'in Yargılanması Önündeki Olası Engeller

Normal koşullarda ICTY'nin 2010 yılına kadar kapatılması gerekiyordu. Bu mahkemede Sırp'ların adil olarak yargılanmadığını ileri süren ve BM Güvenlik Konseyi'nde veto hakkına sahip Rusya Federasyonu uzun süre ICTY'nin görev süresinin uzatılmasına karşı

çıkmişti. Savaş suçlarıyla itham edilen Bosnalı Sırp'ın savaş dönemi lideri Radovan Karaciç 2008 yılında yakalandığında ise Moskova, Karaciç bir Rusya vatandaşı veya Sırbistan bir Rusya eyaletiymiş gibi davranarak, bu Balkan katilinin objektif yargılanmasını talep etmişti. Moskova'nın bu yöndeki tutumu yüzünden Karaciç hüküm giymeden mahkemenin kapatılabileceğini ümit ederek, yaklaşık 20 hukukçudan aldığı danışmanlık hizmetiyle yargılanma sürecini elinden geldiğince sabote etmeye çalıştı. Ancak Rusya Federasyonu bir şekilde ikna edilerek, 16 Aralık 2009 tarihli kararıyla Güvenlik Konseyi ICTY'nin çalışma süresini 2012 yılının sonuna kadar uzatmayı başardı.

Rus yetkililer Ratko Mladiç'in yakalanmış olmasını pek sevindirici bulmadı. Örneğin Rus yazarlar Mladiç'in yakalanmış olmasına derin üzüntü duyduklarını açıklayan bir bildiri yayımladı. Rusya Dışişleri Bakanlığı'ndan ise Mladiç'in adil bir şekilde yargılanmasını ümit ettikleri yönünde açıklama geldi. Eski Sırbistan Cumhurbaşkanı Slobodan Miloşeviç gibi cezaevinde vefat etmezse, Mladiç'in yargılanmasının 2012'de sona ermesi mümkün olmayacak. Bu yöndeki tespit, Mladiç'in iddianamesine benzer bir iddianameyle ICTY'de yargılanmakta olan Radovan Karaciç'in davasıyla da desteklenebilir.

Temmuz 2008'de ICTY'ye teslim edilmesinin ardından, Mahkeme Karaciç'le ilgili iddianameyi geliştirip tamamlamaya çalıştı. Radovan Karaciç'in ICTY'deki yargılanma sürecine ise 26 Ekim 2009 tarihinde resmen başlandı. Duruşmalarının başlamasından yaklaşık bir ay önce Karaciç kendi kendini savuna hakkından yararlanmayı istedi ve bu konuda hazırlığını yapabilmek için 10 aylık bir süre talebinde bulundu. Ancak Mahkeme duruşmaları Karaciç'in giyabında başladı. 5 Kasım 2009'da ise ICTY Karaciç'e bir avukatın atanmasını kararlaştırıp, söz konusu avukatın hazırlığını yapabilmesi için duruşmaları 1 Mart 2010 tarihine kadar erteledi. Karaciç'e karşı 1,1 milyon üzerinde yazılı sayfa, 45 bin üzerinde doküman ve birkaç bin ses ile görüntü kaydı delil olarak kullanılıyor. Aynı zamanda 400 üzerinde kişi Karaciç'e karşı tanıklık yapıyor. Bunlarla birlikte, Karaciç'in kendisine tanınan hakları kötüye kullanıyor olması yüzünden, yargılama süreci uzayıp duruyor.

Moskova ICTY'nin görev süresinin yeniden uzatılmasına razı olmazsa ve 2012 yılının sonunda Mladiç ve Karaciç'in yargılanması sona ermeden ICTY kapatılırsa, eski Yugoslavya coğrafyasında suç işlemekle itham edilenler Sırbistan, Bosna-Hersek ve Hırvatistan'da kurdukları yerel mahkemelerde yargılanmaya devam edecek. Ancak, yerel mahkemelerdeki yargılamalardan adaletin sağlanıp sağlanamayacağı tartışılabilir. Bir örnek vermek gerekirse, Srebrenitsa soykırımına iştirak eden "Akrepler" örgütünün Sırbistan İçişleri Bakanlığı'na bağlı olduğunu gösteren bir takım belge ve itiraflar bulunmaktadır. Buna rağmen, Akrepler örgütünün beş mensubunu yargılayan Belgrad'daki yerel mahkemenin bünyesindeki Savaş Suçları Konseyi, 10 Nisan 2007'de açıkladığı kararda, Akrepler örgütünü Sırbistan devlet kurumlarıyla herhangi bir kurumsal ilişkisi bulunmayan milis bir örgüt olarak göstermiştir. Neticede, Akrepler dosyasıyla görevlendirilen yargıçlar adaletin koruyucusu olacaklarına, Slobodan Miloşeviç rejiminin kurumlarının yanlışlarını örtbas etmeyi milli bir çıkar olarak algılayarak, soykırımı gerçekleştirenlerin koruyucusu olmuştur.

Yerel mahkemelerdeki yargılamanın diğer bir sakıncası ise, tanıklık edenlerin güvenliğine ilişkindir. ICTY'deki davalarda tanıklık edenlerin yaklaşık yüzde 40'ının kimliği güvenlik sebeplerinden dolayı gizli tutulmuştur. Buna rağmen, ICTY tanıkları büyük tehditlerle karşı karşıya kalabiliyor. Böyle olunca, yerel mahkemelerde tanıklık edenlerin çok daha büyük baskı ve tehditlerle karşı karşıya kalabileceklerini söylemek yanlış olmayacaktır.

Karacić ve Mladić'in yargılanma sürecinin gidişatı nasıl sonuçlanırsa sonuçlansın, tarih bu iki şahsı her zaman çocuk ve yaşlıları öldüren, okul ve kütüphaneleri yok eden kişiler olarak hatırlayacaktır.